

queixes etimologies populars, sense crítica ni excusa, quan posa fora del seu article PULS, els mots prov. *pautinejà* i llegend. *pâoutejà* que signifiquen «manier» precisament com el nostre *potinejar* (FEW VIII, 76b, fi del § 1), de forma isolada entre els representants pretesos de *PAUTA 'pota', amb el qual no hi ha natural connexió semàntica: és clar que aquí *pout-* s'ha diferenciat en *paut-* (cf. *poutràs* rodanès, *paudràs* «gros âne» = it. *poltracchio*; rodanès *voutà*, *voutejà*, però en el Var *vautà* 'voltar', «tourner, voltiger» etc.); i això es prolonga més al Nord, en formes vàries que oscil·len entorn de *potrigner* i *pautiner* (probablement aquí *au* és mera grafia per *ô*) «manier en tous sens»: que s'estenen per molts llocs dels dominis frprov. i francès-central (aplegats en el FEW, l. c., § 2); fr. ant. i dial. *espoutrer* «broyer écraser» (Spitzer, *LexikK*, 156.7).

Aquí ens escaurà de posar un altre important derivat català de PULS, -RIS. El verb *espoltrir-se* «fer-se pols, bocins», *Dfa.*, on la -r- és afegida (per repercussió de l'altra líquida): *espoltrir* és, en efecte, la forma valenciana, que EnrValor va posar al marge d'aquest article del *Dfa.* (notes de c. 1950, comunicades per J. G. M.). En efecte així ens consta que ho diuen a Monòver amb el sentit de netejar de pols i petites immundícies: «Ara anem al Casino Nòu: Canyís s'h<a> afinat: s'ha *espoltrit* el pallús, y meneja el tene<d>ó, en més aire que la força: no ha-hi gra de arròs que no ixca ferit»; «té que arrematà el ball entre dos claros —entràn la palla des eres— y ya te <le>s veus en missa d'alba, y agranàn la porta del carré, y *espoltrin* es estorins, tan minsetes! Són mol valentes!» (*Canyissaes*, 85, 18). Però també a la Baixa Noguera usen *espoltrir* tr. «netejar la llana amb els bastons» que JBXuriguera em comunicava c. 1970 relacionant-ho amb *espoltrir-se* del *Dfa.*

La variant alterada *espoltrir*, amb -r- deguda a la repercussió de la -l-, és pròpiament mallorquina: amb el mateix sentit del *Dfa.* usava *espoltrir* AMAlcover (*BDLC* III, 325) i el recollia després entre els mots dels pastors del bestiar de llana de Manacor (*BDLC* VII, 182). A Pollença, en canvi, diuen *esbeltir* (*AlcM*) variant que té aire de ser deguda a la pronúncia que els moros donaven a la -p-, cosa que tindria gran interès com a indicatiu que el mot ja existia a Mall. abans de Jaume I (passat que aquí és tractat d'una variant d'ABALTIR).

És ben clar que es tracta de EX-PULT-IRE, pròpiament 'quedar fet farina', 'reduït a pols, a farinetes'. Però això, sense la -r- afegida, forma part del vocabulari mistralenc: quan Calendau grimpa per un espadat s'enfila fins als primers roures i melis del Ventour, per destralejar-los, s'adona que «se, pecaire! d'un lourdig / ère està pres --- / m'espoutissieu la tèsto au pèd dóu mount Ventour» (trad. «je me brisais») VII, 16.7; i amenaça als perseguïdors d'Esterelo: «au proumié que boulego *espoutisse* li brego» («je casse la mâchoire»), XI, 69.5; «emé l'arpo *espoutissènt* dóu Sarrasin l'orre creissènt» («broyant»), «li marridi pensado / me cousseguïen de si lançado: / —noble *espouti*, vai te negà! / vai, jougeirás, te derroucà!» («noble dé-

penaillé), *Nerto* (IV, 208; I, 119), i també a *Mireio* (V, 41.7).

No és solament provençal, sinó de molts parlars occitans: *s'espouti* «tomber en s'écrasant» en el parlar gascó central de Pavie (prop d'Auch), *Bouts d. Mount*. 1930 (p. 9); bearn. *espouti* «s'affaïsser» (Lespy-R.), gascó *espouti*, -outà, «écraser, meurtrir; mettre en pâte, en marmelade», *espouti*-s, -outà-s «tomber la face contre terre; s'affaïsser, s'écraser sur le sol» (Palay); en diversos parlars de la zona limítrofa Tarn-et-Garonne-Lot *espuiti* (*ebputi*) «esclarar raïms amb un garrot» (Meyer, *VKR* VI, 119); en el Roergue *espou(l)ti*, *poultri*, *espoutrà* «écraser un corps moi» (Vayssier).

Al capdavant el mateix significat el tenim en una combinació fraseològica usada pel mateix Mistral, amb sentit igual, que ens en forneix l'explicació formativa: «pòu èstre / despouderà dóu cors, tuà sus lour carèu, / mes en *poutiho*; mai de l'amo ---» («mis en poudre»), *Calendau* X, 67.4, on *poutiho* és = it. *poliglia* 'farinetes' PULTICULA. I el mot s'escampà en francès mitjà fins a dos autors tan contaminats de lèxic occità com Froissart i Rabelais, sense gaire més que afrancesar-ne una mica la terminació: «et eüst la teste toute *espautrée*» (Froissart, ed. Karvyn, vol. XVI, 114); «il feut si bien accoustré, que le sang luy sortait par la bouche --- courbattu, *espaultré* et froissé, teste, nuque, dours, poitrine, braz et tout» (*Quart Livre* IV, § 15, p. 74; cf. Sainéan, *La L. de Rab.*, 106).

DERIV.: *Potineig*, *Potinejada*, *Empotinar*, *Potim* 'espècie de quitrà molt tou, i que per tant ja no cal escalfar, per aplicar-lo a les barques de l'Albufera' El Palmar (1962), on els en fan a les fàbriques de gas de Val, «pintura molt basta emprada per a pintar els plans de les gavarras» Val. (Lluís R. Flores, *Misc. Fabra*, 320a). *Poltroi* «fang potejat, aigües brutenques escampades, xipolleig» Pollença. El ciutadellenc *paltris* «tros de pa cuit incompletament» (Moll, *Misc. Alcover*, 416, 451),⁴ que sembla ser un altre cas de r repercussiva com el del mall. *espoltrir* i el pollencí *poltroi*, amb el sentit bàsic de 'tros de farinetes no prou cuites': però aquí hi hauria, de més a més, el canvi alludit ja més amunt dels mots com *polpis* > *palpis*, *oltr' hora* > *altr(a) hora*, si molt convé > *simalkumbé*, *clotell* > *clatell*. Degué haver-hi un verb **empoltrir* o **empoltreir* 'omplir o atipar de farro, emplastrar amb farinetes'; del qual, sense aquest canvi vocàlic ens han quedat el postverbal *empultrò* (a Valls), *ampultrè* (a Lleida) «emplastre» (*AlcM*), i l'eiv. *espultrunyà* «písotea», «[hacer] masaje» (PzCabr.) (¿o seria forma mossàrab *al-pulte* < PULTEM?)

I amb aquell canvi, en deu venir un verb empordanès, que trobem tot sovint en les obres de Coromines: 'afartar-se, embrutir-se': «aquella ciutat opulenta, que podia ésser paradís de bellesa --- era lletja --- besada per la mar glauca i pútrida del seu port, farcida de misèries, de garrons i de tírries, on centenars de milers d'èssers humans viuen en fastigosa privació, perquè uns quants *s'empeltreeixin* amb tota mena de delícies», *La Mort de Joan Apòstol* (II, 50); 'atipar-se, enfitar-se': «(El nen, que està tip de mamar --- mou els